

El Baix Empordà pam a pam

ARNAU, Maruja,
amb la col·laboració de Josep Alabau.
Els pobles del Baix Empordà.
Edició en fascicles. Art-3,
Figueres, 1993.

Tothom sap, a hores d'ara, que el Baix Empordà és una comarca privilegiada per la bellesa del seu paisatge. Però no tothom té consciència, encara, de la seva condició igualment singular de microcosmos històric. En aquest tros de país, en efecte, s'hi concentra una part essencial de la nostra història, i això es fa evident sobretot –i d'una manera plàstica– a través dels seus vestigis arqueològics, artístics i monumentals, que comencen pel turó d'Ullastret i el poblament de Castell, passen pel precedent visigòtic de Sant Julià de Boada i per l'esclat dels temples romànics petits de Palau-sator, Peratallada, Canapost, Sant Iscle, Pedrinyà i Fontanilles i pel gran monestir de Sant Miquel de Cruïlles, per acabar potser amb el gòtic de Pals, Torroella i Palafrugell i el neoclàssic de les façanes de Monells i de la Bisbal.

Si el paisatge i el patrimoni artístic són les dues grans riqueses del Baix Empordà, un i altre són obra de la gent que ha viscut i que viu en els seus pobles: els trenta-sis municipis actuals i els que han desaparegut successivament, des de 1936, per agregació o per constitució de noves entitats, i els que, també des d'aquella data, s'hi van afegir o van ser exclosos de la comarca per anar a parar al Gironès. Són trenta-sis pobles amb trenta-set agregats i, de fet, no n'hi ha quasi cap que tingui sobre els altres una jerarquia indiscutible: tots són protagonistes i tots són importants. Hi ha la Bisbal, és clar, però també hi ha Palafrugell i Palamós i Sant Feliu de Guíxols i Torroella de Montgrí i Calonge i Castell-Platja d'Aro... Com diu Joan Cals, el Baix Empordà és «el paradigma de les comarques policèntriques».

Justament per això, resulta especialment oportú i adequat un llibre com aquest, que resse-

gueix un per un, tal com diu el seu títol, els pobles del Baix Empordà. Fa anys que Maruja Arnau es dedica a descriure pobles de les nostres comarques. Després de publicar llibres sobre els del Ripollès i de la Cerdanya, de la Selva, del Gironès i del Pla de l'Estany, fixa ara l'atenció en els del Baix Empordà, i ho fa sense deixar de banda ni un carrer ni una plaça, ni un temple ni una masia, ni una peculiaritat ni un costum, ni un document ni una dada històrica, ni una llegenda ni una cita poètica. Els seus textos són fruit d'investigacions i recerques a biblioteques i arxius però, sobretot, de la dedicació personal i la visita, de les converses amb la gent senzilla que li ha fornint el tresor inesgotable de la tradició oral.

Aquest llibre monumental, en edició de bibliòfil, compta amb vint artistes que il·lustren els seus fascicles amb dibuixos a la ploma, amb gravats i amb serigrafies a tot color, tirades a mà, numerades i firmades. Tots ells es troben lligats al Baix Empordà pel naixement o per la residència, i gràcies a ells cada poble mostra els seus trets més impalpables, impossibles de transcriure amb lletra impresa, expressables només a través del lirisme i de la llibertat creadora i creativa de dibuixants i pintors.

Una obra d'aquestes característiques no seria possible si no hi hagués al front de l'aventura col·lectiva un editor tan singular com Carles Vallès. És ell qui amb temps i paciència, tenacitat i insistència cordial, ha mobilitzat tanta gent entorn d'una il·lusió i ha fet possible, altra vegada –com ja ho va fer amb l'Alt Empordà–, el miracle artesanal i domèstic d'aquests papers que, conservats en capses com una veritable tresor, guardaran i oferiran alhora els mil i un secrets d'una comarca que mai no s'acaba d'explicar ni d'interpretar. Per això l'editor ha dedicat el llibre als pobles del Baix Empordà, «a tots els que tenen la sort de viure-hi i als que s'hi acosten amb els ulls i el cor oberts».

Narcís-Jordi Aragó

